

Krivična djela protiv braka.

Piše: Dr. I. A. Ruspini.

Novi Krivični Zakonik za čitavu državu izdan je dne 27. januara 1929. i proglašen dne 9. februara 1929.¹ Na snagu je stupio za čitavu državu dne 1. januara 1930.²

Izlažemo ovdje krivična djela protiv braka. U I. Dijelu govorimo o zločinstvima i prestupima protiv braka po našem Krivičnom Zakoniku. U II. Dijelu govorimo o istupima protiv braka.

I. Zločinstva i prestupi po Krivičnom Zakoniku. 1. Prava otmica ženske u svrhu braka. § 246. Krivičnog Zakonika glasi: »Ko žensko lice silom, pretnjom zločinstvom ili prestupom, ili prevarom odvede u nameri da on ili ko drugi s njime stupi u brak, kazniće se zatvorom.³ — U osobito teškim slučajevima kazniće se robijom. — Gonjenje se poduzima po predlogu. — No ako se brak i zaključi, gonjenju protiv učinioca ima mesta samo onda ako se brak poništi.«

Nema odvedenja bez promjene mjesta.⁴ Odvedeno lice valja da je žensko, bilo koje dobe. Cilj odvedenja mora biti brak sa otmičarom ili drugim licem. Odvedenje valja da je izvršeno silom, ili iznudeno prijetnjom zločinstvom ili prestupom, ili polučeno prevarom (varkom). Sila, prijetnja ili prevara mora da je počinjena naprama odvedenom licu.

Krivično je djelo dovršeno, čim oteto lice dođe u drugo mjesto. Za pokušaj se ne kažnjava.

¹ »Službene Novine«, Br. 33 — XVI od 9. februara 1929 god.

² Čl. 1. zakona od 16. februara 1929 (»Službene Novine«, Br. 47 — XXI, od 26. februara 1929).

³ Ispor. kan. 2353. crkv. Zakonika: »Qui intuitu matrimonii... rauerit mulierem nolentem vi aut dolo... ipso jure exclusus habeatur ab actibus legitimis ecclesiasticis et insuper aliis poenis po gravitate culpae plectatur.«

⁴ Zato § 246. Kriv. Zakonika ne obuhvata slučaj, o kojemu govori kan. 1074, § 3 crkv. Zakonika: »Quod ad matrimonii nullitatem raptui par habetur violenta retentio mulieris, cum nempe vir mulierem in loco ubi ea commoratur vel ad quem libere accessit, violenter intuitu matrimonii detinet.«

Ovo se krivično (dovršeno) djelo kažnjava običnim zatvorom, a samo u slučajevima osobito teškim robijom do pet godina. U takvim je slučajevima zločinstvo.

Sudbeno proganjanje (gonjenje) preduzima se samo po prijedlogu otete osobe, ako je ova navršila 18. godinu, a inače samo po prijedlogu njezinom ili njezinog roditelja ili staratelja.

Bude li namjeravani brak uistinu sklopljen, ima sudbenom proganjanju mjesta samo onda, ako se brak nevaljanim proglasi.⁵

2. T. zv. »raptus in parentes«. § 293. Krivičnog Zakonika glasi: »Ko devojku ispod osamnaest godina s njenim pristanakom, ali bez odobrenja roditelja ili onoga kome pripada pravo starati se o njenoj ličnosti, odvede u nameri da on ili ko drugi s njom stupi u brak, kazniće se zatvorom do tri godine u koliko ta radnja ne prelazi u teže krivično delo.⁶ Gonjenje se preduzima po predlogu. No ako se brak i zaključi, gonjenje protiv učinioca ima mesta samo onda ako se brak poništi.«

Nema odvedenja bez promjene mjesta. Odvedeno lice valja da je djevojka ispod 18 godina. Cilj odvedenja mora da je brak sa odvadačem ili drugim licem. Odvedenje valja da je izvršeno pristanakom odvedene djevojke a bez odobrenja njenog roditelja ili staratelja.

Krivično djelo je dovršeno, čim odvedena djevojka dođe u novo mjesto. Za pokušaj se ne kažnjava.

Ovo se (dovršeno) krivično djelo kažnjava običnim zatvorom do tri godine, u koliko nije pri tomu (na pr. umorstvom) počinjeno teže krivično djelo.

Sudbeno proganjanje (gonjenje) preduzima se samo na prijedlog roditelja ili staratelja, u koliko nije počinjeno teže krivično djelo, koje se po službenoj dužnosti progoni.

Bude li namjeravani brak uistinu sklopljen, ima sudbenom proganjanju mjesta samo onda, ako se brak nevaljanim proglasi.⁷

⁵ Prema kan. 1074, § 1 crkv. Zakonika (Inter virum raptorem et mulierem intuitu matrimonii raptam, quandiu ipsa in potestate raptoris manserit, nullum potest consistere matrimonium) može oteta ženska, koja je stekla slobodu, sklopiti brak sa otmičarom. Gdje dakle ovaj crkveni propis vrijedi za građansko područje (na pr. u Hrvatskoj i Slavoniji za katolike), ne može se takav brak — s naslova otmice — nevaljanim proglasiti.

⁶ Ispor. kan. 2353. crkv. Zakonika: »Qui intuitu matrimonii... raperit mulierem... consentientem quidem, sed insciis vel contradicentibus parentibus aut tutoribus, ipso jure exclusus habeatur ab actibus legitimis ecclesiasticis et insuper aliis poenis pro gravitate culpae plectatur.«

⁷ Po kan. 1074. crkv. Zakonika (cit. u p. 5.) ne tvori »raptus in parentes« ženidbene zapreke. Gdje dakle ovaj crkveni propis vrijedi za građansko područje, ne može se — s naslova »raptus in parentes« — brak nevaljanim proglasiti.

3. Dvobračje (bigamia). § 290. Krivičnog Zakonika glasi: »Ko stupi u nov brak, i ako se već nalazi u zakonitom braku, kazniće se strogim zatvorom. — Isto tako kazniće se i lice koje je, i ako neoženjeno ili neudato, u ovakav brak stupilo, znajući za brak koji već postoji.«⁸ — Zastarevanje ovog krivičnog dela počinje teći sa prestankom ranijega braka.«⁹

Ovdje se radi o dvobračju (bigamia). Krivično djelo dvobračja počinja lice, koje se nalazi u zakonitom braku, a sklopi novi brak. Krivično djelo dvobračja počinja i lice neoženjeno ili neudato, ako sklopi brak sa licem, koje se nalazi u zakonitom braku.

Izraz »zakoniti brak« ovdje označuje kako brak, koji je naprosto valjan za građansko područje, tako i brak, koji je barem obzirom na formu sklapanja valjan za građansko područje.¹⁰ Lice, koje je sklopilo naprosto valjan brak, nalazi se u zakonitom braku sve dotle, dok se ženidbeni vez ne raskine. Lice, koje je sklopilo nevaljan brak (ništav, rušljiv) uz obdržavanje bitne forme, nalazi se u zakonitom braku sve dotle, dok se brak ne proglasi nevaljanim.

Krivično djelo je dovršeno, čim se (crkveno ili građanski) sklopi novi brak. Za pokušaj se ne kažnjava, a tako ni za (dovršeno) djelo iz nehata (culpa).

Krivično djelo dvobračja kažnjava se strogim zatvorom i proganja se sudbeno po službenoj dužnosti.

Rok zastare prava na gonjenje za krivično djelo dvobračja ne teče od dana kada je djelo počinjeno,¹¹ već od dana kada je raniji brak prestao (raskinućem ženidbenog veza, proglašenjem nevaljanosti braka).

4. Zatajenje i obmanjivanje obzirom na činjenicu odlučnu za valjanost braka. § 291. Krivičnog Zakonika glasi: »Ko stupajući u brak lukavo prikrije od druge stranke kakvu činjenicu zbog koje se brak može oglasiti ništavim«¹²

⁸ Ispor. kan. 2356. crkv. Zakonika: »Bigami, idest qui, non obstante conjugali vinculo, aliud matrimonium, etsi tantum civile, uti aiunt, attentaverint, sunt ipso facto infames; et si, sprete Ordinarii monitione, in illicito contubernio persistent, pro diversa reatus gravitate excommunicentur vel personali interdicto plectantur.«

⁹ Propisi § 290. Kriv. Zakonika ne tiču se pripadnika islamske vjeroispovijesti, koliko se ne radi o višemuštvu (polyandria), jer njima građanski zakon dopušta višeženstvo.

¹⁰ Po crkv. Zakoniku (ispor. kan. 2356. cit. u op. 8.) nema bigamije, ako je ili prvi brak nevaljan ili drugi valjan.

¹¹ Inače to biva po § 80. Kriv. Zakonika: »Zastarevanje prava na gonjenje počinje onoga dana kad je krivično delo učinjeno.«

¹² Brak je »ništav«, koji je ipso jure od iskona nevaljan. Brak je »rušljiv«, koji se ima po sudu, na osnovu pobijanja privatnog ovlaštenika u propisanom roku, presudom poništiti »ex tunc«. — Kanonsko pravo ne poznaje »rušljiv« brak.

ili rušljivim,¹³ kazniće se strogim zatvorom. — Isto tako kazniće se i ko drugoga lukavim obmanjivanjem zbog koga se brak može pobijati,¹⁴ navede da s njim stupi u brak. — Gonjenje se preduzima po predlogu i to samo onda ako je brak zbog prikrivene činjenice ili zbog obmanjivanja oglašen da ne važi.»

Radi se o činjenici, od koje ovisi valjanost braka.¹⁵ Krivično djelo počinja lice, koje stupajući u brak takovu činjenicu namjerice zataji drugoj stranci, koja za nju ne zna. Krivično djelo počinja i lice, koje stupajući u brak takovu činjenicu drugoj stranci namjerice krivo prikaže i time ju navede na brak.

Krivično je djelo dovršeno, čim se brak (crkveno ili građanski) sklopi. Za pokušaj se ne kažnjava.

Spomenuta krivična djela kažnjavaju se strogim zatvorom.

Sudbeno proganjanje (gonjenje) preduzima se samo na prijedlog povrijeđene druge stranke, a ona može takav prijedlog podnijeti samo onda, ako se brak zbog zatajene ili krivo prikazane činjenice nevaljanim proglasi.

5. Preljub. § 292. Krivičnog Zakonika glasi: »Kazniće se zatvorom do dve godine muž ili žena za preljubu koju bi jedno od njih izvršilo sa drugim licem, koje će se također kazniti istom kaznom.¹⁶ — Gonjenje se preduzima po privatnoj tužbi, a ova se može dati tek ako se zbog te preljube brak razvede ili rastavi od stola i postelje. Smrću uvređenoga muža odnosno žene gasi se pravo na tužbu. — Ako su supruzi u vreme izvršenja preljuba vodili odvojeno život, može sud i osloboditi od kazne.«

Krivično djelo preljuba počinja lice, koje se nalazi u zakonitom braku, a izvrši spolno općenje sa bilo kojim licem drugoga spola. Preljub počinja i lice, koje je neoženjeno ili neudano, a izvrši spolno općenje sa licem drugoga spola, koje se nalazi u zakonitom braku.

Izraz »zakoniti brak« označuje ovdje kako brak, koji je naprosto valjan za građansko područje, tako i brak, koji je barem obzirom na formu sklapanja valjan za građansko područje.¹⁶ Lice koje je sklopilo naprosto valjan brak, nalazi se u zakonitom braku sve dotle, dok se ne raskine sam ženidbeni vez. Lice, koje je sklo-

¹³ Pobijati se može i »ništav« i »rušljiv« brak.

¹⁴ I kod »rušljivog« braka postoji činjenica, o kojoj ovisi valjanost braka.

¹⁵ Ispor. kan. 2357, § 2 crkv. Zakonika: »Qui (laici) publicum adulterii delictum commiserint... excludantur ab actibus legitimis ecclesiasticis, donec signa verae resipiscentiae dederint.« — Ispor. također kan. 2358.: »Clerici in minoribus ordinibus constituti, rei alicuius delicti contra sextum decalogi praeceptum, pro gravitate culpae puniantur etiam dimissione ex statu clericali, si delicti adiuncta id suadeant«... i kan. 2359, § 2.: Si (clerici in sacris)... adulterium... exercuerint, suspendantur...«

¹⁶ Po kanonskom pravu nema preljuba bez valjanoga braka.

pilo nevaljan brak (ništav, rušljiv) uz obdržavanje bitne forme, nalazi se u zakonitom braku sve dotle, dok se brak ne proglasi nevaljanim.

Krivično djelo preljuba kažnjava se običnim zatvorom do dvije godine. Za pokušaj se ne kažnjava, a ni za djelo iz nehata.

Sud može preljubnika i osloboditi od svake kazne, ako su supruzi, ma i bez dozvole vlasti, odvojeno život vodili u doba kada je preljub učinjen.

Sudbeno proganjanje (gonjenje) preduzima se samo na tužbu povređenog bračnog druga, a ovaj ju može podnijeti samo onda, ako je brak zbog dotičnog preljuba razveden (quoad vinculum)¹⁷ ili (oblasno) rastavljen od stola i postelje. Smrću povređenog ženidbenog druga utrnjuje pravo na tužbu.

6. Pomaganje pri sklapanju ništava ili rušljiva braka. § 295. Krivičnog Zakonika glasi: »Ko znajući da se brak može uništiti pomogne da se izvrši venčanje, kazniće se zatvorom do tri meseca.«

Ovdje se radi kako o »ništavom« braku, t. j. o braku, koji je ipso jure od početka nevaljan, tako i o »rušljivom« braku, t. j. o braku, koji se tek presudom poništava »ex tunc«. Krivično djelo počinja svaka stranka, koja brak sklapa, a znade da je ništav ili rušljiv.¹⁸ Krivično djelo počinja i svjedok, koji sklapanju prisustvuje, a znade da je brak ništav ili rušljiv. Krivično djelo počinje i građanski službenik,¹⁹ koji izvrši vjenčanje, a znade da je brak ništav ili rušljiv.

Spomenuta krivična djela kažnjavaju se običnim zakonom do tri mjeseca. Za pokušaj se ne kažnjava, a ni za djelo iz nehata.

Sudbeno proganjanje (gonjenje) preduzima se po službenoј dužnosti.

7. Vjenčanje po vjerskom predstavniku. § 399. Krivičnog Zakonika glasi: »Verski predstavnik koji venča lica između kojih brak po zakonu nije dopušten, kazniće se zatvorom ili novčano. — Istom kaznom kazniće se i verski predstavnik, koji venča lica koje je ranije stupilo u brak po propisima ma koje u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca priznate veroispovesti ili koje je ranije zaključilo građanski brak. — Ako brak ostane na snazi, verski predstavnik će se kazniti novčano do 5.000 Dinara, a sud ga može i osloboditi od svake kazne.«

¹⁷ Kanonsko pravo ne poznaje raskinuća veza poradi preljuba. Brak dakle, za koji važi kanonsko pravo na građanskom području, ne može se poradi preljuba raskinuti quoad vinculum, već samo rastaviti od stola i postelje.

¹⁸ U slučaju dvobračja vrijedi za stranke § 290. Kriv. Zakonika naveden gore u točki 3.

¹⁹ Za vjerskog predstavnika vrijedi § 399. Kriv. Zakonika naveden niže u točki 7.

Ovdje se radi najprije o braku što ga dotična lica ne mogu međusobno sklopiti (valjano ili) dopušteno, jer se tomu protive propisi, koji važe za građansko područje. Krivično djelo počinja vjerski predstavnik, koji izvrši vjenčanje pri takovom braku.

Radi se nadalje o novom braku, što ga sklopi lice, koje je ranije drugi brak sklopilo uz obdržavanje forme propisane za valjanost braka na građanskom području.²⁰ Krivično djelo počinja vjerski predstavnik, koji izvrši vjenčanje pri takovom braku prije, nego li je raniji brak quoad vinculum razriješen ili nevaljanim proglašen.

Krivično je djelo dovršeno, čim se vjenčanje izvrši. Za pokušaj se ne kažnjava, a ni za vjenčanje iz nehata.

Navedena krivična djela kažnjavaju se (običnim) zatvorom ili novčano. Ako brak ostane na snazi, kažnjava se vjerski predstavnik samo novčano, i to najviše do 5.000 dinara, a sud ga može i osloboditi od svake kazne. Brak ostaje na snazi, ako je samo nedopušten. T. zv. »rušljivi brak« ostaje na snazi, dok ga sud — na osnovu pobijanja po ovlašteniku u propisanom roku — presudom ne poništi.

Sudbeno proganjanje (gonjenje) poduzima se po službenoj dužnosti.

8. Omalovažavanje bračne ustanove. § 100. Krivičnog Zakonika glasi: »Ko javno izlaže porugi ili prezrenju Vladaoca, njegova prava, zakoniti red nasleđa ili postojeći oblik vladavine, kazniće se zatvorom do tri godine. — Istom će se kaznom kazniti i ko javno izlaže porugi ili prezrenju zakonom priznate ustanove: porodicu, brak i svojinu. — Ako je ovo izlaganje učinjeno na takav način da se time ma ko potstrekne na nasilno menjanje ovih prava i pravnih ustanova, učinilac će se kazniti zatvorom. — Za pokušaj se neće kazniti.«

Ovdje se ne radi o pojedinačkom braku već o braku kao pravnoj ustanovi. Krivično djelo počinja ko javno izvrgne poruzi (ismjehavanju) ili preziru samu bračnu ustanovu. Izraz »j a v n o« obuhvata dvoje: i da je izvrgavanje učinjeno na mjestu pristupačnom općinstvu i da je njime prouzročeno u općinstvu ismjehavanje ili prezir bračne ustanove. Krivično je djelo dovršeno, čim javnost ismjehava ili prezire bračnu ustanovu. Sporedno je, da li je ovo izvrgavanje učinjeno usmeno, pismeno ili inače.

Spomenuto (dovršeno) krivično djelo kažnjava se (običnim) zatvorom do tri godine. I za pokušaj se kažnjava. Za djelo iz nehata (culpa) ne kažnjava se.

Bude li rečeno krivično djelo učinjeno na takav način, da se time ma ko potstrekne na nasilno mijenjanje (ukinuće) bračne ustanove, kažnjava se podstrekač (običnim) zatvorom do pet godina. I za pokušaj se tu kažnjava. Za djelo iz nehata (culpa) ne kažnjava se ni tu.

²⁰ Sporedno je, da li je prvi brak valjan ili nevaljan (ništav, rušljiv). Sporedno je također, da li je drugi brak valjan ili nevaljan (ništav, rušljiv).

Sudbeno proganjanje (gonjenje) poduzima se u svakom slučaju po službenoj dužnosti.

II. Istupi. 1. Naš novi Zakonik od 27. januara 1929. sadržaje samo dvije vrste krivičnih djela: zločinstva i prestupe. Što je zločinstvo kazuje § 16. alin. 2.: »Zločinstva su ona krivična djela, za koja zakon propisuje smrtnu kaznu, robiju ili zatočenje«. Što je prestup kazuje § 16. alin. 3.: »Prestupi su ona krivična dela, za koje zakon propisuje strogi zatvor, zatvor ili novčanu globu.« O trećoj, najnižoj vrsti krivičnih djela, t. j. o istupima, koji se u austr. kazn. Zakoniku nazivaju prekršajima, ne govori naš Krivični Zakonik uopće. O njima biti će izdan poseban jedinstven zakon za čitavu državu, a dok taj ne stupi na snagu, važe i nadalje, uz neke preinake, propisi dojakošnjih krivičnih zakona, u koliko pojedina krivična djela u novom Krivičnom Zakoniku od 27. januara 1929. nijesu kvalificirana kao zločinstvo ili prestup.²¹

Spomenute preinake su ove: a) U slučaju sticaja (concursum delictorum) istupa sa zločinstvima ili prestupima po Krivičnom Zakoniku od 27. januara 1929. vodi se postupak o istupima odvojeno od postupka o tim zločinstvima i prestupima. Kada su pako u sticaju samo istupi, važe za nje propisi dojakošnjih zakona o sticaju više krivičnih djela.²² b) Kazna strogog zatvora predviđena za istupe u dojakošnjim zakonima pretvara se u kaznu običnog zatvora. Ta kazna ne može biti kraća od jednoga dana ni duža od jednoga mjeseca. Novčana globa predviđena za istupe u tim zakonima ne može biti manja od 10 dinara ni veća od 1.500 dinara.²³

²¹ Zakon o privremenom produženju važnosti zakonskih propisa o kažnjavanju istupa od 31. decembra 1929. (Služb. Nov. god. 1929. br. 1929. br. 307 — CXXXI). Stupio je na snagu dne 1. januara 1930. U § 1. ovoga zakona veli se: »Dok za celu Kraljevinu ne zadobije obaveznu snagu jedinstveni zakon o istupima, ostaju na snazi propisi dosadašnjih opštih krivičnih zakonika, zatim Zakona o istupima za područje Apelacionog suda u Novom Sadu (XL zakonski članak iz 1879 god.), kao i svi drugi zakonski propisi o krivičnim delima kvalifikovanim kao istupi (prekršaji, prestupci, prestopki), ukoliko ova krivična dela nisu obuhvaćena krivičnim zakonikom od 27 januara 1929 god., i to sa izmenama sledećih §§ 2 do 5.«

²² § 2. cit. zakona: »U slučaju sticaja istupa pomenutih u § 1 sa zločinstvima i prestupima po Krivičnom zakoniku od 27 januara 1929 god., postupak o istupima vodiće se odvojeno od postupka o tim zločinstvima i prestupima. Kad su u sticaju samo istupi, važiće za njih propisi dosadašnjih krivičnih zakonika o sticaju više krivičnih dela.«

²³ § 3. cit. zakona: »Kazna »strogog zatvora« predviđena za istupe u zakonskim propisima pomenutima u § 1, ima se uzeti kao kazna zatvora. Ova kazna ne može biti kraća od jednoga dana ni duža od jednoga meseca zatvora, a novčana kazna predviđena u ovim zakonskim propisima ne može biti manja od 10 dinara ni veća od hiljadu i pet sto dinara.«

c) Pravo na sudbeno proganjanje (gonjenje) za rečene istupe zastaruje za 6 mjeseci, a pravo na izvršenje izrečene kazne zastaruje za godinu dana.²⁴ d) Kada minu tri godine, otkako je kazna za istup izdržana, zastarila ili oprostena, ima se ureda radi poništiti odnosna osuda i brisati u registrima o kaznama. Potrebno je za ovo da mine 5 godina, ako je dotičnik za istup dva ili više puta kažnjen.²⁵

2. Zakon za ženidbe katolika od 8. listopada 1856. postavlja kao građanske ženidbene zabrane nedoraslost,²⁶ maloljetnost,²⁷ sudbeno dokazani preljub,²⁸ manjak navještaja²⁹ i udovički rok.³⁰ Povrede tih zabrana tvore istup ili prekrsaj. Povrede zabrane nedoraslosti, maloljetnosti, sudbeno dokazana preljuba i manjka navještaja kažnjavaju se na strankama, svjedocima i vjenčatelju strogim zatvorom od 3 do 6 mjeseci,³¹ a povrede zabrane udovičkog roka kažnjava se na strankama primjereno okolnostima.³²

²⁴ § 4. cit. zakona: »Pravo na gonjenje za istupe pomenute u § 1 zastareva za 6 meseci, a pravo na izvršenje kazne zastareva za jednu godinu.«

²⁵ § 5. cit. zakona: »Po isteku tri godine poslije izdržane, zastarele ili oprostene kazne radi istupa poništiće se osuda za budućnost i brisaće se u rubrikama o kaznama. Ako je učinilac već bio dva puta osuđen zbog istupa, osuda poništiće se tek po isteku pet godina poslije izdržane, zastarele ili oprostene kazne.«

²⁶ § 3. zakona: »Osobam, koje nisu još navršile četrnaeste godine, i koje su dakle po građanskom pravu nedorasle, nesmije se dopustiti ženidba.«

²⁷ § 5. cit. zakona: »Maloljetnici ili i punoljetnici, koji ne mogu sami po sebi pravno obvezati, nesmiju se ženiti bez privoljenja svoga zakonitoga oca. Ako otac nije više živ, ili ako nije sposoban zastupati ih, tad se ište za njih očitovanje urednoga zastupnika i privoljenje vlasti sudbene. — § 6. cit. zakona: »Da bi se mogli oženiti maloljetnici, koji su nezakonito rođeni, iziskuje se očitovanje tutora njihovoga i privoljenje vlasti sudbene. — § 8. cit. zakona: »Ako se kojemu maloljetniku ili osobi, skrbstvu podvrženoj, uskrati dopuštenje, da se može ženiti, i ako molitelji sciene, da im je time krivo učinjeno, imaju pravo zaiskati pomoć redovitoga sudca.«

²⁸ § 13. cit. zakona: »Dvije osobe, o kojih je sudbeno dokazano, da su učinile među sobom preljub, nesmiju se međusobno vjenčati.«

²⁹ § 14. cit. zakona: »Ženidba nesmije se sklopiti bez predhodne napovijedi (navještenja).«

³⁰ § 76. cit. zakona: »Ako je ženidba proglašena, da nije valjana, ili ako je smrću razrešena, nemože žena noseća, prije porođaja, a kada je dvojba, da li je noseća, prije nego prođe šest mjeseci, opet udati se...«

³¹ § 35. cit. zakona: »Radi prekrsaja zabrana ženidbenih, u zakonu ovom ustanovljenih... određuju se kako proti glavnomu krivcu, tako i proti svakomu, koji je pri tom na griješni način sudjelovao, one iste kazni, koji su u zakonih kaznenih (§ 507 općega kaznenoga zakonika...) određene proti sklapanju ženidbe protuzakonite, u koliko nebude učinjeno djelo

Prema Krivičnom Zakoniku od 27. januara 1929. ne tvore ni zločinstva ni prestupa povrede građanske zabrane nedoraslosti, maloljetnosti, sudbeno dokazana preljuba i manjka navještaja, u koliko takovu povredu počine stranke, svjedoci ili građanski vjenčatelj. Zato se ove povrede sada, prema propisima §§ 1. i 3.³³ Zakona o privremenom produženju zakonskih propisa o kažnjavanju istupa, imaju kazniti običnim zatvorom od jednoga dana do mjesec dana, pa vrijedi za zastaru propis § 4.,³⁴ za sticaj propis § 2.,³⁵ a za poništenje osude pro futuro propis § 5.³⁶ istoga Zakona.

Kako je nedoraslost (točnije: manjak propisane dobi) po kan. 1067, § 2 crkv. Zakonika³⁷ ženidbena zapreka, koja u Hrvatskoj i Slavoniji vrijedi i za građansko područje, to sada povreda ove zapreke tvori prestup po Krivičnom Zakoniku od 27. januara 1929. i kažnjava se po propisima §§ 291. 295. i 399. toga Zakonika,³⁸ pa vrijede za zastaru §§ 78—83,³⁹ za sticaj §§ 61—64,⁴⁰ a za poništenje

takovo, koje je težoj kazni podčinjeno.« — § 507. austr. kazn. zakonika: »Koj se da vjenčat, zamučavši poznatu sebi kojugod zakonitu zapreku ženidbe, nedobivši prije redovitog oprosta, ili koj podje u tudju zemlju, da tamo sklopi ženidbu, koja po zakonu domaćem nemože imat mjesta: kriv je prekršaju i ima se kaznit strogim zatvorom od tri do šest mjesecih, a zavoditelj ima biti vazda kažnjen strožije«.

³² § 77. zak. za žen. kat.: »Ako propis ovaj (t. j. o udovičkom roku) bude narušen... proti objema strankama ima se odrediti kazan, okolnostim primjerena...«

³³ Cit. u op. 21. i 23.

³⁴ Cit. u op. 24.

³⁵ Cit. u op. 22.

³⁶ Cit. u op. 25.

³⁷ »Vir ante decimum sextum aetatis annum completum, mulier ante decimum quartum item completum, matrimonium validum inire non possunt.«

³⁸ Cit. gore pod I. 4. 6. 7.

³⁹ § 78. Pravo na gonjenje krivičnih dela zastareva: za dvadeset godina kod zločinstava za koja je propisana smrtna kazna ili večita robija; za petnaest godina kod zločinstava za koja je potpisana kazna lišenja slobode do dvadeset godina; za deset godina kod ostalih zločinstava; za pet godina kod prestupa za koje je propisan strogi zatvor ili zatvor duži od jedne godine; za dvije godine kod svih ostalih prestupa. § 79. Zastarevanje prava na gonjenje počinje onoga dana kad je krivično djelo učinjeno. — Zastarevanje se prekida svakom sudskom radnjom koja je zbog učinjenog krivičnog dela upravljena protiv učinioca u cilju gonjenja. — Sa svakim prekidanjem počinje ponovo zastarevanje. Ipak će pravo na gonjenje krivičnog dela u svakom slučaju zastareti ako prođe dva puta onoliko vremena koliko je po zakonu za zastarelost prava na gonjenje za to delo propisano. § 80. Zastarevanje ne teče za vreme za koje se po zakonu gonejnje ne može početi ili produžiti. § 81. Pravo na izvršivanje kazne zastareva: kod smrtno kazne i večite robije za dvadeset i pet go-

osude pro futuro § 90. alin. 3. istoga Zakonika.⁴¹ — Povredi građ. zabrana nedoraslosti, iliti istupa, mjesta je samo u slučaju, kada lice ispod 14 godina, koje je dobilo oprost od zapreke dobi, ženidbu sklopi bez oprosta od zabrane nedoraslosti.

Što se tiče povrede građanske zabrane udovičkog roka po strankama, ne tvori ni ona zločinstva ni prestupa po Krivičnom Zakoniku od 27. januara 1929. Zato se ova povreda sada, prema pro-

dina; kod robije ili zatočenja do deset godina za petnaest godina; kod strogog zatvora i zatvora dužeg od jedne godine za pet godina; kod svake druge kazne za dve godine. § 82. Zastarevanje počinje onoga dana kada je presuda stala na snagu. — Zastarevanje se prekida hvatanjem osudnika radi izvršenja kazne. — Zastarevanje novčane kazne prekida se svakom radnjom izvršne vlasti koja je upravljena na izvršenje novčane kazne. — Sa svakim prekidanjem počinje ponovo zastarevanje. Ipak pravo na izvršenje kazne u svakom slučaju zastareva ako prođe dva puta onoliko vremena koliko se po zakonu za zastarelost prava na izvršenje te kazne traži. § 83. Zastarevanje ne teče za vreme za koje se izvršenje kazne po zakonu ne može preduzeti.

⁴⁰ § 61. Ako se jednim delom povredi više zakonskih propisa ili više puta jedan isti zakonski propis, kazna se određuje po onom zakonu, koji propisuje najstrožiju kaznu a pri nejednakim vrstama kazne najtežu vrstu. — Sporedne kazne i mere bezbednosti moraju se ili mogu se izreći prema tome da li ih koji od povredjenih zakona predviđa ili dopušta. § 62. Ko zbog više krivičnih dela zasluži više vremenih kazna lišenja slobode, osudiće se na jednu kaznu koja se sastoji u povišenju zaslužene najteže kazne. — Povišena kazna ne sme dostići iznos pojedinih zaslužjenih kazna niti sme preći dvadeset godina robije ili zatočenja ni pet godina strogog zatvora ili zatvora. — Povišenje zaslužene najteže kazne izriče sud po slobodnoj oceni s obzirom na ostale zaslužene kazne. — Za primenu sporednih kazna i mera bezbednosti vredi propis §-a 61. od. 2. § 63. Ko zbog više krivičnih dela zasluži više kazna, a među njima i novčanu kaznu, osudiće se pored kazne lišenja slobode, određene prema propisima §§ 61. i 62. i na novčanu kaznu, a ko zbog više krivičnih dela zasluži više novčanih kazna, osudiće se na pun iznos pojedinih zaslužjenih kazna. — Propisi §-a 44. važe i ovde. § 64. Propisi §§ 62. i 63. primenjuju se i tada ako lice, pre nego što je izrečena kazna izdržana, zastarela ili oprostena, bude osuđeno zbog krivičnog dela koje je učinjeno pre objavljivanja ranije presude. Kazna koju je osuđenik izdržao uračunava se pri odmerivanju nove kazne.

⁴¹ § 90. stav 5.: »Po isteku pet godina posle izdržane, zastarele ili oprostene kazne, može sud po molbi lica koje je prvi put osuđeno svojim rešenjem poništiti za budućnost i protiv njega izrečenu osudu sa svim njezinim zakonskim posledicama, ako se je za to vreme dobro vladalo i ako je oštećeniku po mogućstvu naknadilo štetu prouzrokovanu svojim delom. No ništenjem osude ne mogu se vredati prava trećeg lica na naknadu štete.

pisima §§ 1. i 3.⁴² Zakona o privremenom produženju važnosti zakonskih propisa o kažnjavanju istupa, ima kazniti običnim zatvorom od jednoga dana do mjesec dana ili novčanom globom od 10 do 1.500 dinara, pa vrijedi za zastaru § 4.,⁴³ za sticaj § 2.,⁴⁴ a za poništenje osude pro futuro § 5. istoga zakona.⁴⁵

Što se tiče povrede građanske ženidbene zabrane nedoraslosti, maloljetnosti, sudbeno dokazana preljuba, manjka navještaja i udovičkog roka po vjerskom vjenčatelju (vjerskom predstavniku), tvori ona sada po Krivičnom Zakoniku od 27. januara 1929. prestup i kažnjava se po § 399.⁴⁶ toga Zakonika, te vrijede za zastaru §§ 78—83,⁴⁷ za sticaj §§ 61—64,⁴⁸ a za poništenje osude pro futuro § 90 alin. 3. istoga Zakonika.⁴⁹

⁴² Cit. u op. 21. i 23.

⁴³ Cit. u op. 24.

⁴⁴ Cit. u op. 22.

⁴⁵ Cit. u op. 25.

⁴⁶ Cit. gore pod I. 7.

⁴⁷ Cit. u op. 39.

⁴⁸ Cit. u op. 40.

⁴⁹ Cit. u op. 41.